

Pilinszky Jánost a magyarok az egyik legjobb kortárs költőjüknek tartják. Kiváló pályatársa, Weöres Sándor – aki pedig nem szokott hízelegni senkinek – a „legnagyobb” nevezi Pilinszkyt.

Pilinszky egyedül jellegzetességét nem könnyű meghatározni, és nincsenek olyan alkotók sem, akikhez közvetlenül hasonlítani lehetne. Pilinszky nyilvánvalóan az 1920-as évek elején született kelet-

Ted Hughes* 35

PILINSZKY JÁNOS

európai költők, a lengyel Herbert, a csehszlovák Holub, illetve a jugoszláv Popa nemzedékéhez tartozik, ám ha megkülönböztető tulajdonságait vizsgáljuk, az már más kontextusba helyezi őt. Az említett kortársak tekintetében nagyjából tisztában vagyunk a politikatörténeti és gyakorlati filozófiai háttérrel; azzal a kísérlettel, hogy a vasfüggöny mögött zajló jelenlegi ideológiai földcsuszamlásokból valódi emberi értékeket mentsenek ki. Pilinszkyvel kapcsolatban viszont – bár előzőekhez hasonló helyzete világos számunkra –, elsősorban spirituális értékítélet alatt álló körülmények vagy elemek soraként vagyunk tisztában ezzel. Ami Pilinszky verseit egyedivé teszi, az az értékítéletet végrehajtó lélek rendkívüli temperamentuma és kiválósága.

Amint lelki értékekről kezdünk el beszélni, máris közel kerülünk ahhoz, hogy a vallásról beszéljünk. Folytonosan demonstrálja: valóban keresztény, sőt, katolikus költő. Katolikusként nevelték, katolikus iskolába járt, és végül egy magyar katolikus hetilap szerkesztőségében dolgozik. A katolicizmus terminológiája és szimbolikája, amely költészetének szerves részét képezi, minden esetben – közvetve vagy közvetlenül – könyörgés Istenhez. Mégis, Pilinszky tagadja, hogy katolikus, vagy keresztény költő lenne. Verseiben az Isten szó valami meg nem határozottra, felekezetközire utal – mely magának a Teremtésnek a jellegzetessége.

Költői tekintélyét 1946-ban megjelent első kötete alapozta meg. A következő korai vers, mely pesszimizmusát és a Teremtőre való utalásokat tekintve eléggé hagyományos, olyan szemléletmódot képvisel, ami azóta alig változott. Eltekintve attól a ténytől, hogy tudjuk, a vers nehéz korszakban íródott Magyarországon (nagyjából 1946 előtt); és eltekintve az eredeti nyelv esztétikai kidolgozottságától – amelyről a fordítás révén egy másik nyelv bizonyosságát kell elfogadnunk, a vers megkülönböztető jegye az a csupasz, körültekintően célzott, gyors tempójú kijelentés, amely ismerős, sőt elcsépelet irányt vesz, de egyidejűleg a hangsebesség határát is átlépi. A vers címe *Halak a hálóban*.

Csillaghálóban hányódunk
partravont halak,
szánk a semmiségbe tátog,
száraz űrt harap.

36 *Suttogón hiába hív az
elveszett elem,
szúró kövek, kavicsok közt
fuldokolva kell
egymás ellen élnünk-halnunk!
Szívünk megremeg.
Vergődésünk testvérünket
sebzi, fojtja meg.
Egymást túlkiáltó szónkra
visszhang sem felel;
öldökölnünk és csatáznunk
nincs miért, de kell.
Bűnhődünk, de bűnhődésünk
mégse büntetés,
nem válthat ki poklainkból
semmi szenvedés.
Roppant hálóban hányódunk
s éjjélkor talán
étek leszünk egy hatalmas
halász asztalán.*

Ez a vers általánosságban nem nagyon jellemző Pilinszkyre. Vereseinek nem túl terjedelmes gyűjteménye nyíltan önéletrajzi. Költői énje, amellyel egyre szorosabban azonosul, már korai alkotásaiban megformálódik. A következő vers szereplője egyaránt lehet politika- és vallástörténeti, illetve személyes események áldozata, aki így vagy úgy Pilinszky soron következő versei mindegyikének főhőse. Ebben a versben is a tehetetlen pontosság, könyörtelenség-átjárta, be nem állított, díztelen nyelv a megkülönböztető jegy. A vers címe *Téli ég alatt*.

*Fejem fölél a csillagok
jeges tüzet kavarnak,
az irgalmatlan ég alatt
hanyattdölk a falnak.*

*A szomorúság tétován
kicsordul árva számon.
Mivé is lett az anyatej?
Beszennyezem kabátom.*

*Akár a kő, olyan vagyok,
mindegy mi jön, csak jöjjön.
Oly engedelmes, jó leszek,
végig esem a földön.*

*Tovább nem ámitom magam,
nincsen ki megsegítsen,
nem vált meg semmi szenvedés,
nem véd meg semmi isten.*

*Ennél már semmi nem lehet
se egyszerűbb, se szörnyebb:
lassan megindulnak felém
a bibliai szörnyek.*

Pilinszky egész munkássága alatt ez a hangulat alig emelkedik, de terjedelmében és összetettségében fejlődik. A nyelv egyszerűsége megmarad, és megértjük, hogy ez az egyszerűség, az érvelés következetességével együtt Pilinszky legfőbb fegyvere egy rendkívül bonyolult természettel való küzdelemben. A konfliktus intenzitása a vers erőteljes légköréből fakad – a magyar olvasók magának az írásnak egyenlőtlen felületi feszültségét és átható súlyát emelik ki. E belső küzdelem elemeit dramatizálja Pilinszky a következő versben (mely szintén korai darab), ahol a költő egy fiatal lányhoz szól. Pengeélen táncolunk a furcsa fizikai erőszak és aközött, amit Blake „a szellemi lét egész dühének” nevez. Embertelenség és végtelen, megkínzott kedvesség keveredik össze valami szent cselekményre utaló módon. A cím, utalván a Pilinszky fejében járó teológiai felhangra, *Bűn*.

*Gyerek vagy még, a tagjaid
mégis már szinte készen
vakítanak a hajlatok
derengő rendszerében,
s akár egy bujkáló mosoly,
ha csípőd nem, hát vállad
elárul és magadra hagy.
Tetőtől-talpig látlak.*

Nézlek, és nem bírom tovább,
egyetlen moccanásra
puhán megindul életem,
mint omló homokbánya.

38 Gyenge vagy még, hát menekülj
mielőtt utolérne!
Előre biccen a fejed.
Az első ütés érte.

Mohón tülekszenek feléd
a leroskadó évek;
mint kiéheztetett botok,
a rengeteg megéled.
Éjszakáim! az éjszakák
didergő csőcseléke!
testestül veti rád magát,
egy falatka kenyérré.

Fiatal csuklód eltörik
és bezúzzák a hátad;
az üdvösségük keresik,
mit nálam nem találtak.
Az elveszített gyermeket,
vakító ifjúságot!
S kifosztva elhajítanak,
mint talpig tépett zsákot.

Ez marad belőled nekem?
Ájult könnyel nézlek.
Hová a váll, mely tündökölt,
nyoma a tündöklésnek?
Zavartan tesz-vesz a kezem
az üres levegőben.
Te volnál, kit megöltek és
én lennék, ki megöltem?

Bár önmagára vonatkoztatva mindenféle felekezet címkéjét elutasítja, kétség sem férhet hozzá, hogy Pilinszky elsősorban vallásos költő. Ám vallását valami elsötétítette – délben, de elsötétítette. Úgy érezhetjük, hogy azt az Istent, akit keres, már nagyon is jól ismeri: a kövek és az üres, örök tér Istenét. Pilinszky tapasztalata végtére is a modern, a kelet-európai háborús nemzedék

tapasztalata. A II. világháború utolsó évében látta a koncentrációs táborok működését Ausztriától Németországig. Más szóval: Pilinszky Istenének teremtet világában a modern fizika és a haláltáborok egyaránt otthon vannak. Eme katasztrófának legfőbb áldozata megjelenik mindenhol a kortárs európai irodalomban. Ez a nyomorult alak azonban, ismereteim szerint, 39 csak Pilinszky műveiben jelenik meg szent ereklyeként, vagy szenvedélyes lelki, már-már imádatához vezető rajongás tárgyaként; reménytelenséggel átlényegített, ugyanakkor végtelen éhséggel a nem létező Istenhez felkiáltó teremtményként - ahogy a következő történetben is: *Francia fogoly*.

*Csak azt feledném, azt a franciát, kit
hajnalfele a szállásunk előtt
a hátsó udvar sűrűjében láttam
lopódzani, hogy szinte földbe nőtt.
Körülkutatva éppen visszanezgett,
s hogy végre biztos rejteket talált:
övé lehet a zsákmánya egészen!
Akármi lesz is, nem mozdul odábbb.*

*S már ette is, már falta is a répát,
mit úgy lophatott rongyai alatt.
Nyers marharépát evett, de a torkán
még alig ért le, jött is a falat;
és undorral és gyönyörrel a nyelvén
az édes étel úgy találkozott,
mint telhetetlen testi mámorokban
a boldogok és boldogtalanok!*

*Csak azt a testet, reszkető lapockát,
a csupa bőr és csupa csont kezét,
a tenyerét, mely úgy tapadt a szájra
és úgy adott, hogy maga is evett!
Az egymás ellen keserülő szervek
reménytelen és dühödt szégyenét,
amint a végső összetartozást is
önönmaguktól kell, hogy elvegyék!*

*Az állatian makogó örömről
a suta lábát ahogy lemaradt,
és semmisülten kuporgott a testnek
vad gyönyöre és gyötrelme alatt!
A pillantását, – azt feledném egyszer!
Ha fuldokolva is, de falt tovább,
és egyre még, és mindegy már akármit,
csak enni bármit, ezt-azt, önmagát!*

*Minek folytassam? – Őrök jöttek érte;
a szomszéd fogolytáborból szökött.
S én bolyongok, mint akkor is a kertben,
az itthoni kert árnyai között.
A jegyzetembe nézek és idézem:
„Csak azt feledném, azt a franciát...”
S a fülemből, a szememből, a számból
a heves emlék forrón rámkialt:*

*„Éhes vagyok!” – És egyszeriben érzem
a halhatatlan éhséget, amit
a nyomorult már réges-rég nem érez,
se földi táplálék nem csillapít.
Belőlem él! És egyre éhesebben!
És egyre kevesebb vagyok neki!
Ki el lett volna bármi eleségen:
most már a szívemet követeli.*

Pilinszky világából nincs kiút. Az egyszerűség, félszegen egyszerű nyelvezetének koppanása a vason, amely gyakran úgy tűnik, mohón vágyik a tények elkerülhetetlenségéből való menekülés pillanataira, nyíltan abból fakad, hogy Pilinszky szemben áll azzal, amit az érzéki világ végső állapotának tart.

Nem engedi, hogy bármi is kettejük közé férközzön. Hagyja, hogy teljes erővel lesújtson testére. A koncentrációs táborok világa és a kultúrától megfosztott emberiség végső látomása, együtt kell éljen ugyanabban a fejben, mint az illető lelki története és főleg, mint katolikus dogma és szertartás. A kettő ellentéte kielezi Pilinszky dilemmáját. Figyelme azonban a mindkettő középpontjában lévő egyénre összpontosul, és számos verse csupán e figura portréja, amint a következő rövid alkotásban is, melynek címe *Ravensbrücki passió*.

*Kilép a többiek közül,
megáll a kockacsendben,
mint vetített kép hunyorog
rabruha és fegyencfej.*

*Félelmetesen maga van,
a pórusaít látni,
mindene olyan óriás,
mindene oly parányi.*

*És nincs tovább. A többi már,
a többi annyi volt csak,
elfelejtett kiáltani
mielőtt földre roskadt.*

Pilinszky verseinek belső egysége, következetessége töretlen. Nem írt véletlen verset. Nemzedékének más kelet-európai költőjéhez hasonlóan ő is – saját szavai szerint – azt írja meg, amit nem tud meg nem írni. Megfogalmazása szerint úgy, mint a sakkozó, aki akkor lép, ha muszáj, és úgy, ahogy kényszerítik. „Szeretnék úgy írni – mondja –, mintha szótlan maradtam volna.” Nemzedéke számára a szavakat abnormális próbának vetették alá. Tapasztalatuk az olyan dolgok árát, mint 'igazság', 'valóság' és 'megértés' olyan magasra srófolta, hogy azt látszólag a hétköznapi nyelv nem képes megfizetni. Ezek a költők elnémultak, vagy tovább írtak; ha írtak, valami minimális, jól átgondolt reménységgel, vagy valami különlegesen fűszerezett ironiával. Az állhatatos vallásos természet nyomása alatt Pilinszky más dimenziókba emelte a problémát, amire már burkoltan utal, hogy verseiben az „áldozat” tapodtat sem mozdulva a börtönudvarról magára veszi Krisztus végzetét. A csend a kereszt csendje – a felkiáltás után.

Ez a csend egyesül minden létezés némaságával, magányával. Végző megnyilatkozása, amely úgy tűnik, ezen a ponton összegyűjti változatos témáit, egy vers: *Apokrif*. A verset lehetetlen lefordítani, ám a szó szerinti interpretáció talán sejteti a mondanivalót. A versnek három része van.

Mert elhagyatnak akkor mindenek.

42 *Külön kerül az egeké, s örökre
a világvégi esett földeké,
s megint külön a kutyaólak csöndje.
A levegőben menekvő madárhad.
És látni fogjuk a kelő napot,
mint tébolyult pupilla néma és
mint figyelő vadállat, oly nyugodt.*

*De virrasztván a számkivettetésben,
mert nem alhatom akkor éjszaka,
hányódom én, mint ezer levelével,
és szólok én, mint éjidőn a fa:*

*Ismeritek az évek vonulását,
az évekét a gyűrött földeken?
És értitek a mulandóság ráncát,
ismeritek törődött kézfejem?
És tudjátok nevét az árvaságnak?
És tudjátok, miféle fájdalom
tapossa itt az örökös sötétet
hasadt patákon, hártvás lábakon?
Az éjszakát, a hideget, a gödröt,
a rézsut forduló fegyencfejet,
ismeritek a dermedt vályukat,
a mélyvilági kint ismeritek?*

*Feljött a nap. Vesszőnyi fák sötéten
a haragos ég infravörösében.*

*Így indulok. Szemközt a pusztulással
egy ember lépked hangtalan.
Nincs semmije, árnyéka van.
Meg botja van. Meg rabruhája van.*

*Ezért tanultam jární! Ezekért
a kései, keserü léptekért.*

*S majd este lesz, és rámkövíl sarával
az éjszaka, s én húnyt pillák alatt
őrzöm tovább e vonulást, e lázas
fácskákat s ágacskáikat.
Levelenként a forró, kicsi erdőt.
Valamikor a paradicsom állt itt.
Féltalomban újuló fájdalom:
hallani óriási fáit!*

*Haza akartam, hazajutni végül,
ahogy megjött ő is a Bibliában.
Irtóztató árnyam az udvaron.
Törődött csönd, öreg szülők a házban.
S már jönnek is, már hívnak is, szegények
már sírnak is, ölelnek botladozva.
Visszafogad az ősi rend.
Kikönyöklök a szeles csillagokra –*

*Csak most az egyszer szólhatnék veled,
kit úgy szerettem. Év az évre,
de nem lankadtam mondani,
mit kisgyerek sír deszkarésbe,
a már-már elfuló reményt,
hogy megjövök és megtalállak.
Torkomban lüktet közeled.
Riadt vagyok, mint egy vadállat.*

*Szavaidat, az emberi beszédet
én nem beszélem. Élnek madarak,
kik szívszakadva menekülnek mostan
az ég alatt, a tüzes ég alatt.
Izzó mezőbe tűzdelt árva lécek,
és mozdulatlan égő ketrecek.
Nem értem én az emberi beszédet,
és nem beszélem a te nyelvedet.
Hazátlanabb az én szavam a szónál!*

*Nincs is szavam.
Iszonyu terhe
omlik alá a levegőn,
44 hangokat ad egy torony teste.*

*Sehol se vagy. Mily üres a világ.
Egy kerti szék, egy kinnfeledt nyugágy.
Éles kövek közt árnyékom csörömpöl.
Fáradt vagyok. Kimeredek a földből.*

3

*Látja Isten, hogy állok a napon.
Látja árnyam kövön és kerítésen.
Lélekzet nélkül látja állani
árnyékomat a levegőtlen présben.*

*Akkorra én már mint a kő vagyok;
halott redő, ezer rovátka rajza,
egy jó tenyéryi törmelék
akkorra már a teremtmények arca.*

*És könny helyett az arcokon a ráncok,
csorog alá, csorog az üres árok.*

Érezzük, jobban, mint más költőknél szokás, hogy Pilinszky látomása mögött valami misztikus élmény húzódik. Ennek az élménynek egyik fő eleme bizonyosan a magány – egyfajta kozmikus magány.

Ahogy az *Egy arckép* alában is.

*Kihűl a nap az alkonyi grafitban.
Tágasságával, mélységeivel
a néma tenger arcomba világít.
Öreg vagyok. Nem hiszek semmiben.*

*Öreg vagyok, lerombolt arcomon
csupán a víz ijesztő pusztasága.
A szürkület gránitpora. Csupán
a pórusok brutális csipkefátyla!*

*Hullámverés. Aztán a puha éj
boldogtalan zajai. Vak rovar,
magam vagyok a rámsötétedő,
a világárva papundekliban.*

*És egyedül a feneketlen ágyban.
És egyedül a párnáim között.
Magam vagyok az örökös magányban.
Akár a víz. Akár az anyaföld.*

Ez a magány több mint kozmikus élmény. Metafizikai állapot. Bensőségesen kötődik, Pilinszky egész költészetében, a testi szerelmen keresztül a teremtett világ szálnmasságához, ahol a reszkető teremtmények hasztalan hajtják végre mozdulataikat valami ragyogó ürességben. Ez a magány elkülönül a legközelebbi másik teremtménytől, ahogy a test is elkülönül az értelemtől és a reménytől, ahogy a lélek elkülönül a vigasztalás bármely formájától. A másik lény jelenléte valójában a megváltás jelenléte lenne. A helyzet a szerelmes versekben válik igazán sajnóvá. A következő versben, például, a megszólított nő csupán azokban a katasztrófa-sújtotta pillantásokban jelenik meg, amelyeket istenségek számára tartogatunk.

Félmúlt

*Megérkezik és megmered,
kiül a hamunéma falra:
egyetlen óriás ütés
a hold. Halálos csönd a magja.*

*Összetöri az utakat,
összetöri a hold sütése.
És ketté tépi a falat.
Fehér zuhog a feketére.*

*Villámlik és villámlik és
villámlik a fekete nappal.
Fehér zuhog és fekete.
Fésülködöl a mágnese viharban.*

*Fésülködöl a fényes csendben,
a félmultnál is éberebb tükörben.*

*Fésülködöl tükrödben szótlan,
akár egy üvegkoporsóban.*

Részben ezek a szerelmes versek alkotják Pilinszky költészetének érzelmileg legelmélyültebb szegmensét. Figyelmét különös élességgel összpontosítja a halálosan ragyogó sötétségre, a rabság vagy a boldogság pillanatára, mely az elítélt rabra, a pokol tornácán lévő lélekre, vagy talán egy elveszett bolygón heverő csontokra vetül. E vers címe *A szerelem sivataga*.

46

*Egy híd, egy forró betonút,
üríti zsebeit a nappal,
rendre kirakja mindenét.
Magad vagy a kataton alkonyatban.*

*Mint gyűrött gödör feneke a táj;
izzó hegek a káprázó homályban.
Alkonyodik. Dermeszt a ragyogás,
vakít a nap. Sosem felejttem, nyár van.*

*Nyár van és villámló meleg.
Állnak, s tudom, szárnyuk se rebben,
a szárnyasok, mint égő kerubok
a bedeszkázott, szálkás ketrecekben.*

*Emlékszel még? Először volt a szél;
aztán a föld; aztán a ketrec.
Tűz és ganaj. És néhanap
pár szárnycsapás, pár üres reflex.*

*És szomjuság. Én akkor inni kértem.
Hallom ma is a lázas kortyokat,
és tehetetlen tűröm, mint a kő,
és kioltom a káprázatokot.*

*Eszteendő múlnak, évek, s a remény –
mint szalma közt kidöntött pléhedény.*

Költői nyelvezete eltér a többi modern európai költő nyelvezetétől. Klasszicista kidolgozottsága ellenére nem pusztán egyszerű és félreérthetetlen, de bizalmas, sőt barátságos. Versformáit nem befolyásolta a kísérletező hajlam – azok pusztán a feszesség és a lazaság között mozognak. A kísérletezgetés talán a tapasztalathoz való ideiglenes, úttörő hozzáálláshoz köthető; vagy a kifejezőeszközökkel való játékossághoz, amely azonban olybá is tűnhet olyasvalakinek, mint Pilinszky, hogy veszélyezteteti életcélját: tanúskodni

arról, ami elől nincs menekvés. Vagy lehet, hogy a kísérletezés a képzelet szabad átvizsgálásához, egy sereg módosuláshoz és azokhoz az új lehetőségekhez köthető, amelyeket az elme szül egy új helyzetben. Ám Pilinszky számára a helyzet, ami igazán fontos, nem új. Ugyanakkor mi kétkedhetünk-e abban, hogy valójában ez a legújabb? A következő versben, melynek címe *Intelem*, így határozza ezt meg: 47

*Ne a lélekzetvételt. A zihálást.
Ne a nászasztalt. A lehulló
maradékot, hideget, árnyakat.
Ne a mozdulatot. A kapkodást.
A kampó csöndjét, azt jegyezd.*

*Arra figyelj, amire városon,
az örök város máig is figyel:
tornyaival, tetőivel,
élő és halott polgáraival.*

*Akkor talán még napjaidban
hírül adhatod azt, miről
hírt adnod itt egyedül érdemes.*

*Írnok,
akkor talán nem jártál itt hiába.*

Pilinszky valójában egyáltalán nem más költőkkel mutat hasonlóságot. Sokkal inkább olyan alkotókkal, mint Van Gogh, bizonyos vonásokat tekintve Dosztojevszkij, és leginkább talán Simone Weil. Ezek a szélsőséges művészek, belső vívódásaik különleges természete, a szenttel és az önpusztítóval határos lelkiállapotuk révén közel állnak Pilinszky írásaihoz, amelyekben ismételen felszínre is törnek. Az említett alkotók teljes elkötelezettsége, arra irányuló kísérletük, hogy magukhoz öleljék a legnyomorúságosabb emberi valóságot, és egyszersmind elérjék a legteljesebb lelki tudatosságot – Pilinszky saját álláspontja is. Álláspont, amely megerősítette költészete tekintélyét, és példának állította a modern Magyarországon. Ezen álláspontját nyíltan ki is fejté prózai műveiben és interjúiban. Költészetében ez sugárzik a poétikai atommagból, egy tény misztikus kinyilatkoztatásából, abból az elkerülhetetlen végső állapotból, amelyre az ember ítéltetett.

1

48 *Ők levetkőztek a sötétben,
ölelkeztek és elaludtak,
miközben te a ragyogásban
sírtál és mérlegeltél.*

2

*Alkonyodott.
A rozoga melegben
papírközelbe ért a nap.
Minden megállt.
Állt ott egy vasgolyó is.*

3

*„Világ báránya, lupus in fabula,
a jelenidő vitrinében égek!”*

Pilinszky világában nincs semmiféle vallásos értelemben vett üdvözülés vagy megváltás. Éjszaka van, a körülmények értelmetlenek, és a szilárd tárgy egy halom szörnyűség. Mindazonáltal a versek ellentmondanak üzenetüknek. Nyilvánvalóan tele vannak jelentéssel és fénnel. Az elítélt összekarmolt koponyája, a katasztrófa-fényben úszó fal, a szárnyasok faketreceikben, melyek sejtbeli tulajdonságokként újból felbukkannak – mindnek valami kísérteties, ragyogó perspektivikus mélysége van, mint korai vallásos festményeken ábrázolt tárgyaknak.

Valahol a lüktető idegrendszerben egy kétségbeesett, rögtönzött felszentelő csoda történt. A gyötrelmet nem lehet megkülönböztetni az örömtől. A rettenet középpontjának, az ütközés pontos helyének meghatározása közben Pilinszky rendkívüli energiaforrásra talált. A kihálás előtti pillanatról kiderül, hogy ez a teremtő pillanat. Végül tehát úgy érezzük, hogy nincs érzelmi fordulat. Az eredmény nem megnyugtató, de gyógyító. A szörnyűség és az áldás különös frigyre lépett. A katolicizmus központi misztériumainak képi ábrázolása és a haláltáborok elemi borzalmi furcsán egymástól függenek.

„Lehetséges-e a páriák művészete? Az emberben megrekedt állati igénytelenség remélhet formát, szavakat? Ritmus, amely csak pulzál, mint a kutyák nyaranta, lehetséges-e? Szellem, amely szegényebb minden hasonlatnál,

s kopár, akár a kő, nem a tudatunkban, hanem a földre szegezve? Nyelv, aminek nem volt ereje kibontani lombját-ágait?

Mert van itt valamiféle szomjuság, amit még senki meg nem itatott. Nyomorúság, aminek törzse mind irtóztatóbban zihál.

Övé lesz minden hatalom és dicsőség.”

49

(Fordította: Volom Viktor)

*A rádióesszé eredetileg a BBC adásában hangzott el, (feltehetőleg) 1971-ben. Ted Hughes eredeti gépiratának másolata Csokits János hagyatékából került elő. (A Szerk.)

JÁNOS PILINSZKY

János uol,
akinek mely féjeseu
Szereteeu költészetit
É akinek sose
tudom megköszölni
barátságát,
tiszta szívvel:
János